

Kursplan

Suicidologi - Specialistkurs för psykologer

Att möta, bedöma och behandla patienter i riskzon för suicid

Syfte och huvudsakligt innehåll

Under 2021 avled 1226 personer av säkert fastställda suicid i Sverige. Av dessa var 873 män och 353 kvinnor och 11 var barn under 15 år. Ytterligare 279 fall registrerades där det fanns misstanke om suicid men där avsikten inte kunnat styrkas¹. Suicid är den vanligaste dödsorsaken i åldrarna 15–24 år och för män i åldrarna 15–44 år². Det högsta suicidtalet fanns bland män som var 85 år eller äldre. Uppemot 90 procent av alla suicid föregås av någon form av psykisk ohälsa³. I det nationella handlingsprogrammet för suicidprevention framhålls vikten av tidiga insatser samt att yrkesgrupper som kan komma i kontakt med personer som är i riskzon för suicid behöver ha särskild kompetens och kontinuerlig kompetensutveckling i suicidologi⁴.

Syftet med denna specialistkurs är att vidareutveckla psykologens förmåga att skapa personliga och förtroliga möten med patienter som är i riskzon för suicid och deras närstående, att göra bedömning av risk samt planera och genomföra adekvata interventioner. Kursen syftar även till att ge den blivande specialistpsykologen en grund för krissamtal samt att stötta, handleda och utbilda i suicidpreventiva frågor. Kursen ger även fördjupning i arbete med suicidprevention utifrån ett arbetsmiljö-, och ledningsperspektiv; utredning av allvarlig vårdskada (lex Maria), psykologiskt omhändertagande av medarbetare och arbetsgrupp vid allvarlig händelse.

---

¹ Folkhälsomyndigheten. Dödlighet i suicid (själv mord) [Internet]. Stockholm: Folkhälsomyndigheten; 2022. [uppdaterat datum 2022-09-06] Hämtad från: [Statistik om suicid - suicidprevention.se \(folkhalso myndigheten.se\)](https://www.folkhalsomyndigheten.se/statistik/om-suicid-suicidprevention)

² Karolinska Institutet. Det vet vi om självmord bland unga [Internet]. Stockholm: Karolinska Institutet; 2022. [uppdaterat datum 2021-10-11] Hämtad från: [Det vet vi om självmord bland unga | Karolinska Institutet \(ki.se\)](https://www.ki.se/om-ki/nyheter-och-press/2022-09-06-det-vet-vi-om-sjalvmord-bland-unga)

³ Lönnqvist J. Major psychiatric disorders in suicide and suicide attempters. In: Wasserman D, Wasserman C, editors. Oxford textbook of suicidology and suicide prevention. A global perspective. Oxford: Oxford University Press; 2009

⁴ Socialstyrelsen. Ett nationellt program för suicidprevention. Stockholm: 2008.

Kursen ges på avancerad nivå och vänder sig till psykologer som vill fördjupa sina teoretiska kunskaper och utveckla sina kliniska färdigheter. I kursen kommer vi att tillämpa en helhetssyn på mötet med patienter som är i riskzon för suicid, utifrån ett vetenskapligt och humanistiskt synsätt. Kursen innehåller obligatoriska kursdagar med föreläsningar, kollegialt lärande, självstudier enligt anvisningar samt praktiska moment. Examination sker genom seminarier och individuella inlämningsuppgifter. Kursinnehållet är anpassat för arbete med såväl unga som vuxna patienter som är i riskzon för suicid.

Lärandemål

Kunskap och förtrogenhet

Efter avslutad kurs ska deltagaren kunna:

- redogöra för kunskaper om suicidologi

Färdighet och förmåga

Efter avslutad kurs skall deltagaren kunna:

- bemöta, bedöma och behandla patienter som är i riskzon för suicid på ett professionellt sätt utifrån aktuell evidens samt kunna genomföra strukturerad suicidriskbedömning
- samarbeta med närstående samt socialt och professionellt nätverk
- dokumentera bedömning, åtgärd/behandling tydligt och spårbart
- genomföra krissamtal samt stötta, handleda, utbilda om suicidprevention
- agera enligt riktlinjer vid inträffat suicid

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Efter avslutad kurs ska deltagaren kunna:

- värdera metoder för bedömning, intervention och val av behandlingsinsats
- reflektera kring komplexa situationer som kan uppstå i mötet med patienter som är i riskzon för suicid, inklusive reflektion kring egna och andras reaktioner

Upplägg och omfattning

Kursen innehåller fem obligatoriska kursdagar med föreläsningar, kollegialt lärande, självstudier enligt anvisningar samt praktiska moment. Kursinnehållet är anpassat för arbete med såväl unga som vuxna patienter som är i riskzon för suicid. En del av arbetet ska ske i samverkan med chef. Kursen omfattar 30 lärarledda undervisningstimmar samt självstudier bestående av litteraturstudier, uppgifter som ska genomföras i den egna verksamheten samt inlämningsuppgifter på Lärportalen. Kursen startar när Lärportalen öppnar.

Former för bedömning

Examination sker genom formativ bedömning av lärandemålen vid workshops och slutseminariet samt bedömning av individuella, skriftliga inlämningsuppgifter som är kopplade till kurslitteratur, föreläsningar och klinisk praktik (egen reflektion, kliniskt fall, konsultation på kliniskt fall, utbildningsuppdrag) och lämnas in via Lärportalen.

Villkor för genomförande

För ett kursgodkännande krävs närvaro, aktivt deltagande vid samtliga delar av undervisningen, samt godkända inlämningsuppgifter.

Nivå och målgrupp

Kursen ges på avancerad nivå och vänder sig till legitimerade psykologer som vill fördjupa sina teoretiska kunskaper och utveckla sina kliniska färdigheter.

Material

Vi använder oss av VGR:s lärportal där information och kursmaterial läggs ut samt obligatorisk kurslitteratur.

Antagning, förkunskaper och urval

För tillträde till kursen krävs legitimation som psykolog och att du har genomfört specialistutbildningens introduktionskurs eller ha minst 5 års erfarenhet av psykologiskt behandlingsarbete efter legitimation.

Vid fler behöriga sökande än antal platser genomför kursledningen ett urval baserat på spridning inom VGR och yrkeserfarenhet. Vi förbehåller oss rätten att ställa in kursen vid för få ansökningar.

Ackreditering inom specialistförordningen

Kursen är ackrediterad som en specialistkurs och räknas som fördjupningskurs inom följande specialiseringar:

- Arbets- och organisationspsykologi
- Klinisk vuxenpsykologi
- Klinisk barn- och ungdomspsykologi
- Psykologisk behandling/psykoterapi
- Missbruks- och beroendepsykologi
- Forensisk psykologi
- Hälsopsykologi
- Funktionshindrens psykologi
- Neuropsykologi

Litteratur och övriga läromedel

Obligatorisk litteratur

Chiles, J.A., & Strosahl, K.D. (2020) *Suicidala patienter: en klinisk handbok för bedömning och behandling*. Natur & Kultur Akademisk (368 s)

Fox, K. R., Huang, X., Guzmán, E. M., Funsch, K. M., Cha, C. B., Ribeiro, J. D., & Franklin, J. C. (2020). Interventions for suicide and self-injury: A meta-analysis of randomized controlled trials across nearly 50 years of research. *Psychological bulletin*, 146(12), 1117. (28 s)

Gysin-Maillart, A., Schwab, S., Soravia, L., Megert, M., & Michel, K. (2016). A novel brief therapy for patients who attempt suicide: A 24-months follow-up randomized controlled study of the attempted suicide short intervention program (ASSIP). *PLoS medicine*, 13(3), e1001968. (21 s)

Hawton, K., Lascelles, K., Pitman, A., Gilbert, S., Silverman, M. (2022) Assessment of suicide risk in mental health practice: shifting from prediction to therapeutic assessment, formulation, and risk management. *Lancet Psychiatry*, The, 2022-11-01, Volume 9, Issue 11, Pages 922-928 (7 s)

Karemyr, M., Bellander, M., Pontén, M., Ohlis, A., Flygare, O., Walldén, Y., Kuja-Halkola, R., Hadlaczy, G., Mataix-Cols, D., Asarnow, J. R., Hellner, C., Hughes, J. L., & Bjureberg, J. (2025). Preventing suicide with Safe Alternatives for Teens and Youths (SAFETY): A randomised feasibility trial. *BMJ Mental Health*, 28, e301575. (11 s)

Méndez-Bustos, P., Calati, R., Rubio-Ramírez, F., Olié, E., Courtet, P., & Lopez-Castroman, J. (2019). Effectiveness of psychotherapy on suicidal risk: a systematic review of observational studies. *Frontiers in psychology*, 10, 277. (10 s)

Robinson, J. et al. (2018). What Works in Youth Suicide Prevention? A Systematic Review and Meta-Analysis. *EClinicalMedicine*, 4–5, 52–91 (39 s)

Rück, C. (2024). *Ett liv värt att leva: varför självmord blev människans följeslagare*. [Stockholm]: Albert Bonniers förlag. (175 s)

Rudd, M. D., Williams, B., & Trotter, D. (2009). The psychological and behavioral treatment of suicidal behavior: What are the common elements of treatments that work. *D., Wasserman, C. Wasserman, (Eds.), The Oxford textbook of suicidology and suicide prevention: A global perspective*, 428-437. (9 s)

Seena Fazel, S., Runeson, B. Assessment of suicide risk in mental health practice: shifting from prediction to therapeutic assessment, formulation, and risk management (2020) *N Engl J Med* 2020;382:266-74. (9 s)

Stanley, B., Brown, G. K., Brenner, L. A., Galfalvy, H. C., Currier, G. W., Knox, K. L., ... & Green, K. L. (2018). Comparison of the safety planning intervention with follow-up vs usual care of suicidal patients treated in the emergency department. *JAMA psychiatry*, 75(9), 894-900. (7 s)

Van Orden, K. A., Witte, T. K., Cukrowicz, K. C., Braithwaite, S., Selby, E. A., & Joiner, T. E. (2010). The Interpersonal Theory of Suicide. *Psychological Review*, 117(2), 575–600. <http://doi.org/10.1037/a0018697> (25 s)

Sveriges kommuner och regioner (2021). *Utredning av allvarliga vårdskador: vägledning vid utredning och handbok för metoden händelseanalys*. (Fjärde reviderade upplagan). Stockholm: Sveriges kommuner och regioner (60 s)

Referenslitteratur

Beskow, J., Palm Beskow, A., Ehnvall, A. (2013) *Suicidalitet som problemlösning, olyckshändelse och trauma*. Studentlitteratur

Folkhälsomyndigheten. Suicidprevention [Internet]. Stockholm: Folkhälsomyndigheten; 2022.

Tillgänglig: suicidprevention.se (folkhalsomyndigheten.se)

Sveriges kommuner och regioner (2022). *Utredning av risker: handbok för metoden riskanalys*. (Fjärde reviderade upplagan). Stockholm: Sveriges kommuner och regioner.

Kiosses, D. N., Alexopoulos, G. S., Hajcak, G., Apfeldorf, W., Duberstein, P. R., Putrino, D., & Gross, J. J. (2018). Cognitive Reappraisal Intervention for Suicide Prevention (CRISP) for middle-aged and older adults hospitalized for suicidality. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 26(4), 494-503.

Bergqvist, E., Probert-Lindström, S., Fröding, E., Palmqvist-Öberg, N., Ehnvall, A., Sunnqvist, C., . . . Westrin, Å. (2022). Health care utilisation two years prior to suicide in Sweden: a retrospective explorative study based on medical records. *BMC Health Services Research*, 22(1), 664-664. doi:10.1186/s12913-022-08044-9

Hagen, J., Loa Knizek, B., & Hjelmeland, H. (2020). " ... I felt completely stranded": liminality and recognition of personhood in the experiences of suicidal women admitted to psychiatric hospital. *International journal of qualitative studies on health and well-being*, 15(1), 1731995-1731995. doi:10.1080/17482631.2020.1731995

Isometsä, E. T. (2020). Suicides in Mood Disorders in Psychiatric Settings in Nordic National Register–Based Studies. *Frontiers in psychiatry*, 11, 721-721. doi:10.3389/fpsy.2020.00721

Probert-Lindström, S., Vaez, M., Fröding, E., Ehnvall, A., Sellin, T., Ambrus, L., . . . Westrin, Å. (2021). Utilization of psychiatric services prior to suicide- a retrospective comparison

of users with and without previous suicide attempts. *Archives of Suicide Research*, 1-14.
doi:10.1080/13811118.2021.2006101

Ytterligare litteratur i form av artiklar samt länkar till hemsidor med informations- och arbetsmaterial kan tillkomma under kursen.

Fastställande och utgåva

2025-08-05 Utgåva 3 (förändringar av kurslitteratur). Kursplan framtagen av Utbildningsenheten för psykologer vid Västra Götalandsregionen.